

Ullen på våra får – tillgång eller kvittblivningsproblem?

Bedrövt men sant – större delen av den svenska ullen slängs!

Det finns inga pengar i ullen. Den blir ändå alltid så skitig. När jag kommer på att de ska klippas så får jag inte tag på en klippare". Känner ni igen argumenten? I en tid när begreppet "svensk ull" nästan har blivit ett skällsord bland ullköpare känns det väldigt angeläget att göra ett temanummer om ull i Fårskötsel. Det finns helt enkelt mycket att göra på detta område!

Just ullen på fåren är huvudanledningen till att en del människor skaffar sig får. De sköter självklart ullen på sina djur bra eftersom de vet vad slutresultatet ska bli. Men alla vi andra då?

En duktig företagare ser till att använda alla potentialer i sitt företag. Att bara satsa på köttet och av bekvämlighet strunta i ullen är att inte använda sig av alla möjligheter att få en bra inkomst. Självklart så ser förhållandena olika ut på olika gårdar men jag är övertygad om att många fårägare med måttliga arbetsinsatser skulle kunna få en reell inkomst av sin ull istället för att bara ha en utgift för klippningen.

Vi har sammanställt praktiska tips och råd hur just du som fårägare ska kunna ta tillvara ullen på ett bra och ekonomiskt givande sätt. Vi har även gjort en lista över företag som köper ull. Vi gör inte anspråk på att listan är komplett utan upptäcker du att det fattas något så kontakta Fårskötsel så kompletterar vi i kommande nummer. Likadant är det med listan över fårklippare. Hjälpt oss att göra den bättre! Vi tipsar också om en nyutkommen broschyr om ull som alla med intresse för ämnet borde köpa. Hoppas att vi sår lite ullinspiration!

Vår förhoppning är att uttrycket "svensk ull" i framtiden ska symbolisera kvalitet och värden som alla uppfattar som positiva. Trevlig läsning!

Einar de Wit

Göra klipp!

Råd för bättre ullförtjänster i svensk fårskötsel. Vi vill gärna tro att en produkt som vi har jobbat med, samlat in i säckar och vägt ska äga något inneboende värde som kan omsättas i pengar. Så är det helt enkelt inte. Det som vi producerar på våra gårdar och inte använder själva har bara ett värde om det kan bli användbart för någon annan. Det vill säga, det är nån annan som ska anse att vår produkt har ett värde – inte vi själva. Först då får någon lust att ta av sina pengar och ge dem till oss. Hur ska du nå dit?

När det gäller ull visar det sig att det är flera steg som ska stämma innan du är framme:

- du ska hitta någon med behov som stämmer med det du erbjuder
- du ska ge köparen ett gott underlag för att ta ett köpbeslut
- det är viktigt att köparen får den produkt han förväntat sig att få
- ullen ska vara smidigt förpackad (ur köparens synvinkel)
- det är av vikt vad som frivilligt eller ofrivilligt följer med din levererade ull
- ullens kvalitet i sig är förstås också viktig

Vi kan lova att den som har lust att ge sig i kast med ullens värld har ett fascinerande arbetsfält framför sig, och kan se fram emot både förtjänst och tillfredsställelse. Broschyren "Göra Klipp" hjälper dig enkelt och praktiskt att hitta i ullens värld. Den går steg för steg genom frågorna ovan – faktiskt i omvänd ordning, eftersom du först behöver förstå din ull innan du kan gå vidare. "Göra Klipp" togs inte ursprungligen fram av fårnäringen, utan just av dem som behövde ha – och säkra – tillgång till ulltyper som inte kunde köpas utomlands,

nämigen hemslöjdsnäringen.

Hemslöjdsnäringen har många saker gemensamt med fårnäringen. Den består av några enstaka större företag och ett stort antal mindre företag. Den idkas ofta som binäring. Den finns främst i glesbygden där den, precis som fårskötseln, inte är en oväsentlig pusselbit i det sammansatta näringsfång som gör livet i glesbygden möjligt. Liksom hos fårnäringen har det emellanåt varit svårt att upprätthålla en samarbetsorganisation som kunde företräda och utveckla näringens intressen. Tack vare den tidigare Glesbygdsdelegationen, blev Riksdagen uppmärksam på hemslöjds problematik och en statlig nämnd tillsattes med uppgift att främja näringen.

Nämnden för Hemslöjdsfrågor såg strax att det kunde uppstå problem med att få leveranser av rätt sorts ull för textilnäringens behov och tillsatte en arbetsgrupp för ullfrågor, där fårnäringen gavs stark representation. "Göra Klipp" togs fram som ett samarbete mellan två viktiga och jämställda parter: en näring som visste vad den ville köpa och en näring som visste att den ville sälja. Det bästa tänkbara utgångsläget för en bred och verklighetsförankrad utbildningsbroschyr!

Resultatet blev lyckat och fyllde många behov. Så småningom blev det dock dags för nytryckning. Fåravelsförbundet tog då initiativ till en omarbetning av texten så att den åter skulle bli fullt aktuell, och det intressanta och livskraftiga ullprojektet Ull-rika i Jämtland gick in och ordnade tryckning.

Så nu kan även du dra fördel av ett långt, gediget och initierat samarbete mellan människor med ingående expertis från samtliga länkar i ullkedjan: från ditt får ända fram till en nöjd konsument - och från konsumentens plånbok tillbaka till din egen.

Skillnader på ull och ull

Du får börja med att lära dig lite grunder, om vad det kan vara för skillnad mellan olika ullfibrer och varför vissa skillnader är viktiga för dem som vill köpa ull. Du finner svaren på många frågor:

- varför är fibergrovleken viktig?
- varför säger så många konsumenter att de inte tål ull?
- varför väger mina ullsäckar bara tolv kg när grannens väger 40 kg?

När du vet lite mer om de olika egenskaper som ullfibrer kan uppvisa, så är det läge att titta på hur de olika fårrasernas ull

visar upp olika egenskaper i olika grad. Efterhand kan du se på vilket sätt ullen på just dina får kan anses som "typisk för rasen" eller "ovanlig" - hur kan köparen säga att min ull inte är finull, fast jag har finullsfår?

När du förstått vilka förväntningar som din ull bäst kan tillfredställa hos köparna, så är det dags att titta efter om det finns andra faktorer som kan påverka om din köpare blir nöjd eller missnöjd: Nöjda köpare kommer tillbaka, och nöjda köpare betalar bäst.

Felfri ull, vad är det?

Mjölkbönder får medalj när de lyckas producera mjölk som är bara mjölk och ingenting annat. Det är en medaljbragd att producera bakteriefri mjölk från levande djur som vimlar av bakterier. Det är lite åt det hållet med ull också - ju mindre som inte är ull som följer med i säcken, ju nöjdare blir köparen. Samtidigt vimlar fårens miljö av faktorer som påverkar ullens användbarhet. "Göra Klipp" går igenom alla dessa, med detaljerade råd om hur de ska undvika att de sätter ned marknadsvärdet av din ull.

- sommarull och vinterull
- vallar och beten
- vinterfodret
- foderhäckarna
- ströbädden
- gödsel
- utvärtes parasiter
- andra främmande föremål i ullen
- filtning
- ska jag ta med lårull i leveransen eller inte?
- spelar det roll om ullen är vit eller bara "nästan-vit"?
- leveransstorleken
- vilken sorts säckar kan jag använda?
- kan jag använda begagnade säckar?
- hur bör jag märka säckarna?
- måste jag leverera ullen direkt eller kan jag lagra den?

Klippningens betydelse

Det är klippningen som ska förvandla fårens ulltillväxt till en skörd som går att sälja. Broschyren diskuterar alla faktorer som kan påverka ditt val av klipptidpunkt

- hur långt ska det gå mellan klippningar?
- ska jag klippa före eller efter lamningen?

Du får en komplett checklista, både över det som ska ställas i ordning innan och det som du bör tänka på under klippningen:

- utrustningen

- klipplatsen
- belysningen
- klippgolvet
- vädret
- hantering av fårflocken
- en eller två personer?
- hälsokontroll och/eller klövverkning?
- Ska ullen delas upp på nåt särskilt sätt?

Häftet avslutas med en diskussion om vart du kan sälja ullen och vad du kan lära dig av din ullköpare. Det finns en lista över lämpliga böcker för den som blir sugen på att lära sig ännu mera.

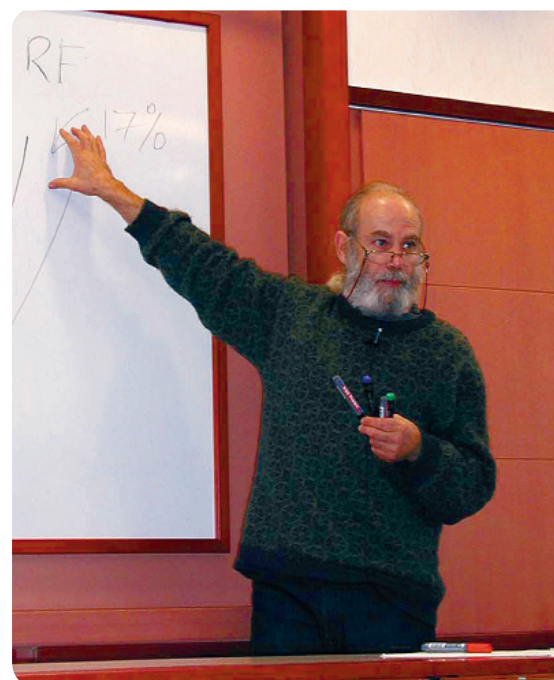
"Göra Klipp" är varken lång eller svårsläst, men den innehåller allt du behöver för att kunna ta ett rationellt beslut om exakt hur mycket du vill satsa på gårdens ullhantering och hur du bäst kan göra det.

Broschyren "Göra klipp" kan beställas från JiLU (Jämtlands län institut för landsbygdsutveckling) tel: 063-14 73 00. Den kostar 50 kr inkl. moms och porto.

Allan Waller

Alan Waller är en nyfiken och uppfinningsrik mångsysslare född i Derbyshires böljande fårmarker i England, uppvuxen på fårfri mark vid Atlantkusten i Cornwall. Efter högskolestudier (i matematik!) följde sabbatsår vid folkhögskolan i Leksand där han kom i kontakt med spinnarfamiljen Wålstedt. Hos dem lade Alan grunden till sin kunskap om ull - och sin kärlek till den. Han var med och startade Sotenäs Spinn-drift i Hunnebostrand där besökarnas kloka frågor motiverade honom till att bli ullberättare. Alan medverkar ofta som konsulent i ullprojekt och utbildningar. Bland annat har han skrivit läroboken "Ull" med Kerstin Gustafsson, varit arkitekt för verksamheten med ullhandel på Toarp Säteri och lärt självhushållsbönderna i Etiopiens iskalla berg att karda sin ull - och att tillverka sina egna kardor.

Allan Waller föreläser mycket om ull och allt som är däromkring. Foto: Margareta Lundh.